१) पॅसिफिक महासागरातील मरियाणा गर्ता ही जगातील सर्वात खोल गर्ता असुन तिची खोली किती आहे

1) 5848 मीटर,   2) 10,000 मीटर.   **3) 11034** मीटर   4) 9500 मीटर

पॅसिफिक महासागर, ज्याला प्रशांत महासागर देखील म्हणतात, हा पृथ्वीवरील सर्वात मोठा आणि सर्वात खोल महासागर आहे.

मुख्य माहिती:

  * **क्षेत्रफळ:** याचे क्षेत्रफळ सुमारे १६ कोटी ६० लाख चौरस किलोमीटर आहे. हे पृथ्वीच्या एकूण पृष्ठभागाच्या जवळपास ३३% आणि एकूण जलीय पृष्ठभागाच्या ५०% व्यापते.

  * **नाव:** पोर्तुगीज शोधक फर्डिनांड मेजेलन याने १५२० च्या सुमारास आपल्या विश्वसफरेदरम्यान या महासागराला पोर्तुगीज भाषेत 'मार पॅसिफिको' (Mar Pacífico) असे नाव दिले, ज्याचा अर्थ 'शांत समुद्र' असा होतो. हिंदी आणि मराठीमध्ये 'पॅसिफिक' या शब्दासाठी 'प्रशांत' (शांत) हा प्रतिशब्द वापरला जातो.

  * **सर्वात खोल जागा:** जगातली सर्वात खोल घळई, **मरियाना गर्ता** (Mariana Trench), याच महासागरात आहे. तिची खोली 11,034 मीटर इतकी आहे.

  * **स्थान आणि सीमा:**

      * **उत्तरेला:** आर्क्टिक महासागर (बेरिंगची सामुद्रधुनी जोडते).

      * **दक्षिणेला:** दक्षिणी महासागर किंवा अंटार्क्टिका खंड.

      * **पश्चिमेला:** आशिया आणि ऑस्ट्रेलिया खंड.

      * **पूर्वेला:** उत्तर आणि दक्षिण अमेरिका खंड.

.

  * **विभागणी:** विषुववृत्तामुळे या महासागराची विभागणी **उत्तर पॅसिफिक** आणि **दक्षिण पॅसिफिक** महासागरात होते.

इतर वैशिष्ट्ये:

.या महासागरात ज्वालामुखी बेटांची संख्या खूप जास्त आहे. “Ring of Fire” भाग येथे आढळतो, त्यामुळे भूकंप आणि ज्वालामुखी क्रिया जास्त आहेत.

  * **सर्वात मोठे बेट:** न्यू गिनी हे प्रशांत महासागरातील सर्वात मोठे बेट आहे.

  * **नैसर्गिक साधनसंपदा:** या महासागरामुळे अनेक मत्स्य क्षेत्रे निर्माण झाली असून, दरवर्षी लाखो टन मत्स्योत्पादन मिळते. तसेच सोडियम, ब्रोमिन, मॅग्नेशियम ही खनिजे आणि सागरतळाशी मॅंगनीजचे साठे गाठीच्या स्वरूपात आढळतात.

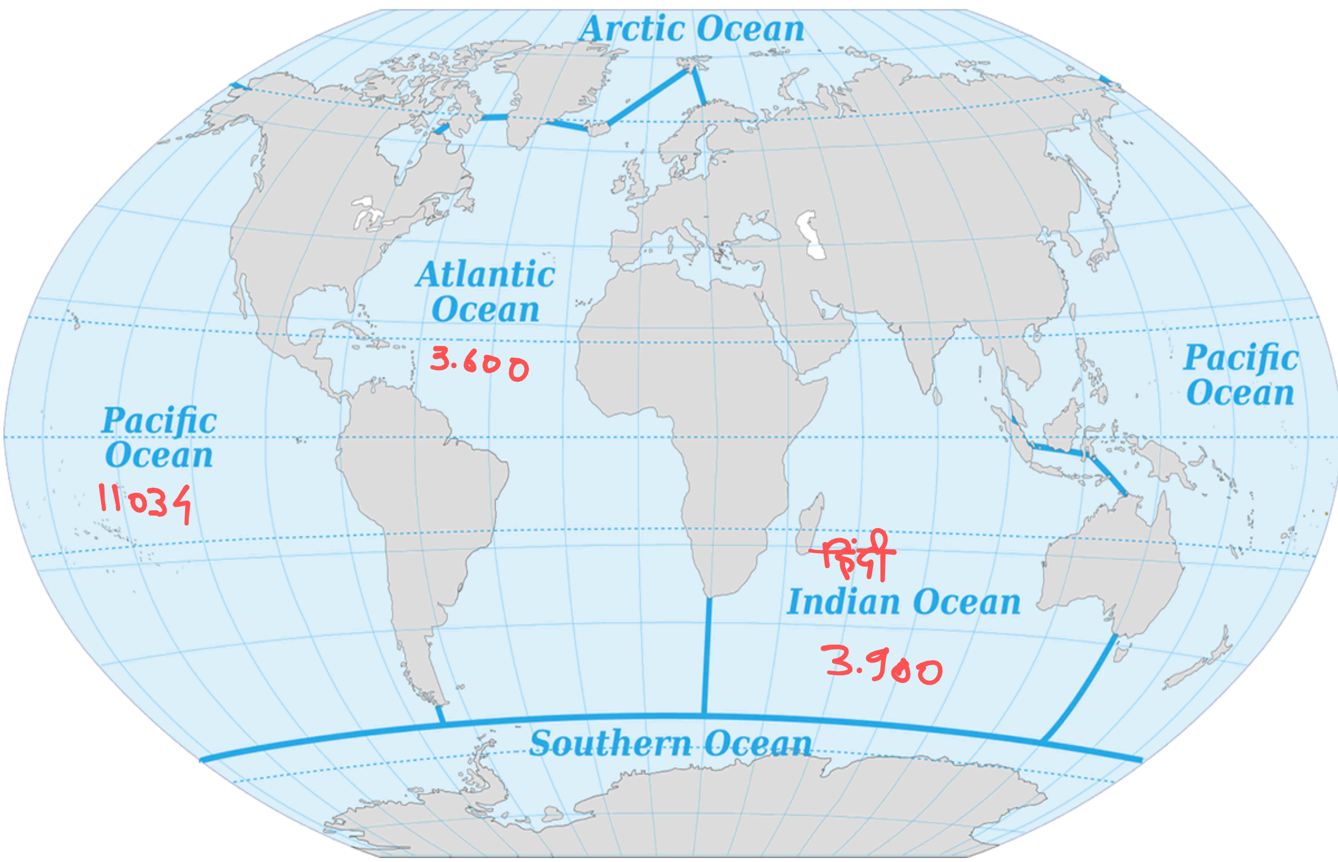

.

2) गंगा नदिची लांबी किती आहे.

1) 2000 k.m   2) 2300 k.m.   **3) 2525 km.**   4) 3000 K.m

- नद्यांचे मुख्य प्रकार

भारताच्या नद्या दोन प्रमुख गटांत विभागल्या जातात

१) हिमालयीन नद्या
या नद्या हिमालय पर्वतावरून उगम पावतात. वर्षभर पाणी असते (हिम वितळणे + पाऊस).
उदा. गंगा, यमुना, ब्रह्मपुत्रा.

२) द्वीपकल्पीय (पेनिन्सुलर) नद्या
या नद्या दक्षिण भारतातील पठार भागातून उगम पावतात. पावसावर जास्त अवलंबून असतात.
उदा. गोदावरी, कृष्णा, नर्मदा, कावेरी.

मुख्य माहिती आणि उगम **(Source and Key Facts)

 * **उगम:** गंगा नदीचा उगम उत्तराखंड राज्यातील हिमालय पर्वतरांगेतील उत्तरकाशी जिल्ह्यात सुमारे ३,९०० मीटर उंचीवर गंगोत्री हिमनदीतून होतो.

 * **सुरुवात:** उगमाच्या ठिकाणी तिला **भागीरथी** या नावाने ओळखले जाते.
 * **मुख्य नदी:** देवप्रयाग येथे **भागीरथी** नदीला **अलकनंदा** नदी मिळते आणि या संगमानंतर ती **गंगा** या नावाने ओळखली जाते.
 * **लांबी:** गंगा नदीची एकूण लांबी सुमारे **२,५२५ किलोमीटर** (किंवा २,५१० किमी) आहे.
 * **प्रवाह क्षेत्र:** ही नदी भारतातील उत्तराखंड, उत्तर प्रदेश, बिहार, झारखंड आणि पश्चिम बंगाल या राज्यांतून वाहते आणि त्यानंतर बांगलादेशात प्रवेश करते.
 * **मुख:** बांगलादेशातून वाहत जाऊन ही नदी बंगालच्या उपसागराला मिळते आणि याच ठिकाणी जगातील सर्वात मोठा त्रिभुज प्रदेश (सुंदरबन डेल्टा) निर्माण होतो.

धार्मिक आणि सांस्कृतिक महत्त्व **(Religious and Cultural Significance)****
 * **राष्ट्रीय नदी:** ४ नोव्हेंबर २००८ रोजी गंगा नदीला भारताची **राष्ट्रीय नदी** म्हणून घोषित करण्यात आले.
 * **धार्मिक स्थान:** हिंदू धर्मात गंगा नदीला अत्यंत पवित्र मानले जाते आणि तिला **'गंगा माता'** असेही संबोधले जाते.
 * **जीवनदायिनी:** ही नदी लक्षावधी भारतीयांची जीवनदायिनी असून, तिच्या खोऱ्यात देशाच्या एकूण लोकसंख्येपैकी सुमारे ४० टक्के लोकसंख्या राहते.
 * **नदीकिनारी शहरे:** कनोज, कलकत्ता, काशी (वाराणसी), पाटलीपुत्र (पाटणा), प्रयाग (अलाहाबाद) यांसारखी अनेक प्राचीन, ऐतिहासिक आणि आधुनिक शहरे गंगेच्या किनारी वसलेली आहेत.

उपनद्या (Tributaries)

गंगा नदी प्रणाली ही भारतातील सर्वात मोठी नदी प्रणाली आहे आणि यमुना, घाघरा, गंडक, कोसी, शोण (सोन), रामगंगा आणि महानंदा यांसारख्या अनेक प्रमुख उपनद्यांचा यात समावेश होतो

..
🌊 यमुना
उगम – यमुनोत्री

•

लांबी – सुमारे 1376 कि.मी.
ती प्रयागराज येथे गंगेला मिळते.

🌊 ब्रम्हपुत्रा
उगम – तिबेट
लांबी – सुमारे 2900 कि.मी.
ही नदी भारत आणि बांगलादेशातून वाहते.

🌊 गोदावरी
दक्षिणेची सर्वात लांब नदी.
उगम – त्र्यंबकेश्वर (महाराष्ट्र)
लांबी – सुमारे 1465 कि.मी.

🌊 कृष्णा नदी
उगम – महाबळेश्वर
लांबी – सुमारे 1400 कि.मी.

🌊 नर्मदा नदी
ही नदी पश्चिमेकडे वाहते.
लांबी – सुमारे 1312 कि.मी.
अरबी समुद्राला मिळते.
—
🔹 भारतातील नद्यांचे महत्व
नद्या शेतीसाठी सिंचन करतात
धरणे व जलविद्युत प्रकल्प उभारले जातात
मासेमारी आणि वाहतूक होते
शहरे व संस्कृती नद्यांच्या काठी विकसित झाली आहेत

३**)** भारताची लोकसंख्या २०११ च्या जनगणनेनुसार किती आहे

1) 100 कोटी **2)121** कोटी 3) 140 कोटी 4) 160 कोटी

•

जनगणना :-

*** जनगणना : 2011 ***

- पहिली जनगणना 1871 साली झाली.
- घोषवाक्य : 'आपली जनगणना आपले भविष्य.'
- आयुक्त : सी. चंद्रमौली
- एकूण लोकसंख्या : (Final) : 1,21,08,54,977 (121 कोटी) (जगाचा 17.3%)
- सर्वाधिक लोकसंख्येचे राज्य : 1) उत्तरप्रदेश = 19.98 कोटी. 2) महाराष्ट्र 3) बिहार.
- सर्वात कमी लोकसंख्येचे राज्य/केंद्र : 1) लक्षद्वीप = 64 हजार 2) दमणदीव
  ↳(राज्यात मात्र, सिक्कीम आहे.)
- देशातील सर्वाधिक लोकसंख्येची जिल्हे : 1) ठाणे = 1.10 कोटी 2) उत्तर 24 परगणा
- वय रचनेवर परिणाम करणारे घटक : जन्मदर, स्थलांतर, मृत्यूदर.
- 2011 च्या जनगणनेच्या दशलक्षी शहरे : 53 आहेत.
- जमात व राज्य : अंगाती – नागालँड, कोटा – निलगिरीपर्वत, मुंडा– झारखंड, छुतिया – आसाम.
- 2011 च्या जनगणनेनुसार **जम्मू आणि काश्मिर** राज्य सोडून भारतातील इतर राज्यात 6 वर्षाखालील लोकसंख्येची टक्केवारी घटली आहे.
- विकसनशील देशातील लोकसंख्या स्तूप : **रूंद पाया** आणि **अरुंद माथा** असतो.
- वस्तीचे Main भाग : मध्यभाग, परिसंचरण भाग, समरूप भाग, विशिष्ट भाग.
- 1901–1921 : लोकसंख्या विभाजणाचा वर्ष. (लोकसंख्या कमी झाली.)
- आदिवासी जमातीचा क्रम (उत्तरेकडून–दक्षिणेकडे) : किन्नर, मुंडा, कोरकू , तोडा, इरुली.
- आदिवासी लोकसंख्या : 1951 = 6.23%, 2001 = 8.20%,
- थिल्लाना हा भरतनाट्यमचा नृत्यप्रकार आहे.
- भारतातील सर्वात मोठी आदिवासी जमात : 1) संथाल 2) गोंड 3) भिल्ल.
- भारतातील सर्वात लहान आदिवासी जमात : अंदमानी

Lokseva Academy

- महाराष्ट्रात येणाऱ्या स्थलांतरितांची संख्या – सर्वाधिक कोणत्या राज्यातून

	1) UP = 28.33%	2) KA = 15.93%	3) GJ = 11.6%
	4) MP = 8.07%	5) AP = 5.09%	6) RJ = 5.89%

४) कर्कवृत्त भारतातून किती अंश अक्षांशावरुण जाते

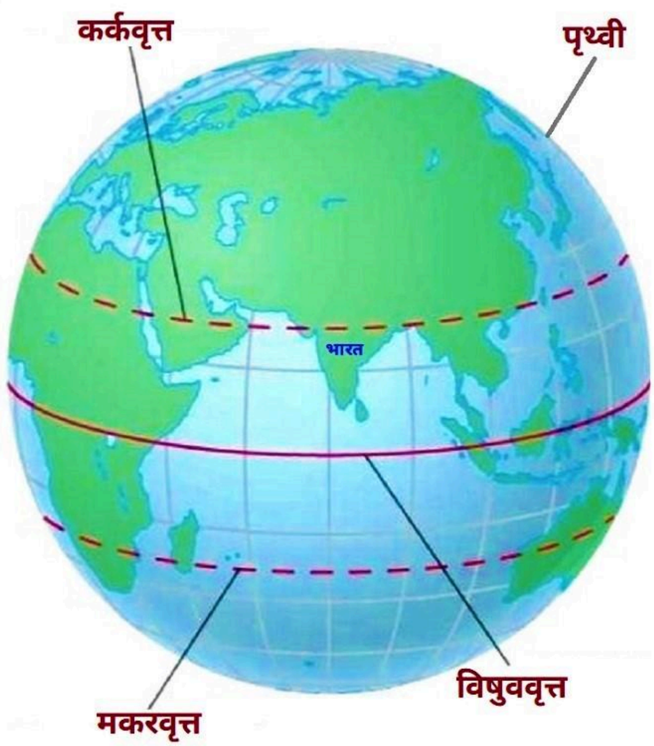

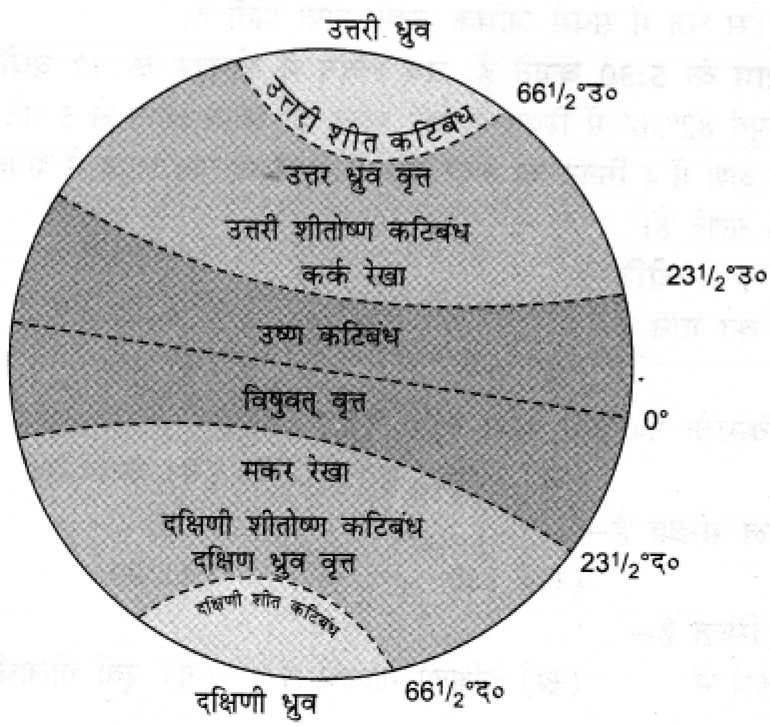

•

5) उष्ण सागरी प्रवाहामुळे तापमानात साधारण किती अंश वाढ होते.

उष्ण सागरी प्रवाह (Warm Ocean Currents) हे विषुववृत्ताजवळील उष्ण प्रदेशातून थंड भागांकडे वाहतात. त्यामुळे ज्या किनारी भागातून हे प्रवाह जातात, तेथील तापमान वाढते.

साधारणपणे

उष्ण सागरी प्रवाहामुळे तापमानात 2°C ते 5°C पर्यंत वाढ होते.

काही ठिकाणी परिस्थितीनुसार 5°C पेक्षा जास्त वाढही होऊ शकते.

उदाहरणार्थ, Gulf Stream हा अटलांटिक महासागरातील उष्ण प्रवाह युरोपच्या किनाऱ्यावरून वाहतो. त्यामुळे युरोपातील काही भाग अपेक्षेपेक्षा अधिक उबदार राहतात.

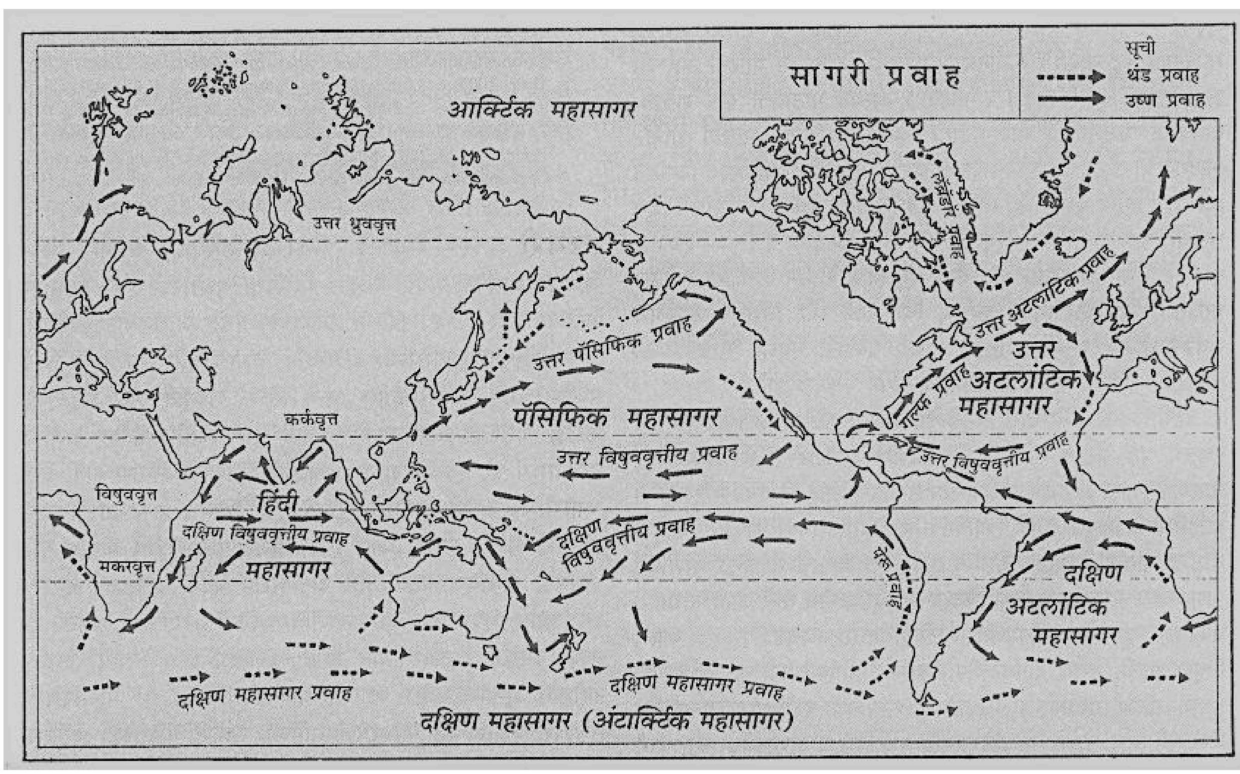

•

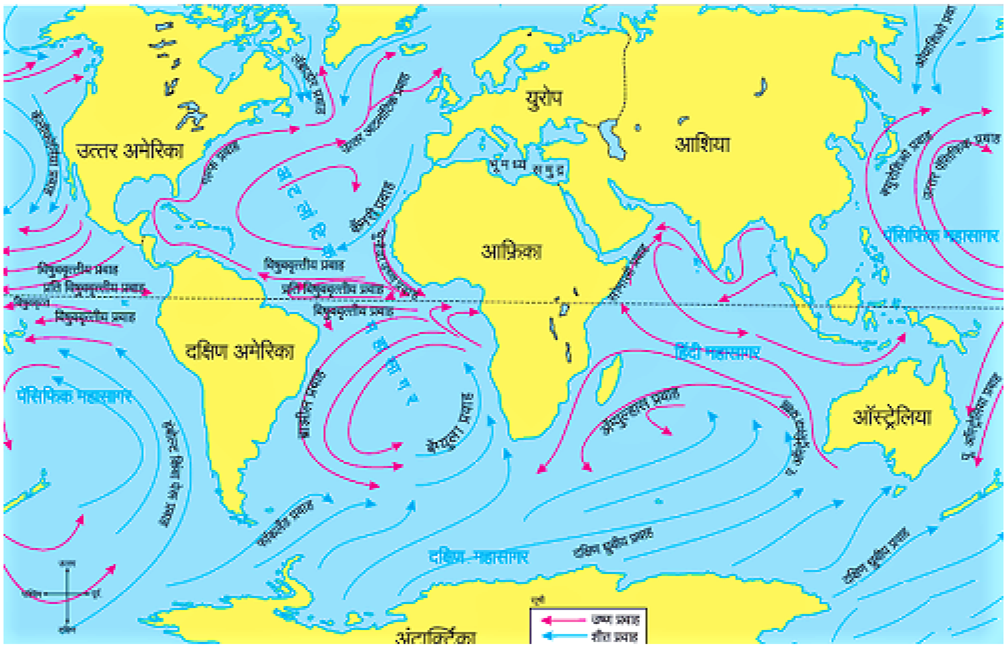

६) भारतामध्ये शेतीखालील जमीन साधारण किती टक्के आहे.

भारतामध्ये एकूण क्षेत्रफळापैकी साधारण 55% ते 60% जमीन शेतीखाली आहे. म्हणून भारताला “कृषिप्रधान देश” म्हटले जाते. देशातील मोठ्या लोकसंख्येचा उपजीविका शेतीवर अवलंबून आहे.

1) अन्नधान्य पिके (Food Grains) – सुमारे 60% क्षेत्र
यामध्ये तांदूळ, गहू, ज्वारी, बाजरी, मका येतात.
ही पिके सर्वाधिक क्षेत्रात घेतली जातात.

2) कडधान्ये (Pulses) – सुमारे 10–12%
हरभरा, तूर, मूग, उडीद.
भारत कडधान्य उत्पादनात आघाडीवर आहे.

3) तेलबिया पिके (Oilseeds) – सुमारे 12–15%
सोयाबीन, सूर्यफूल, शेंगदाणा, मोहरी.

4) नगदी पिके (Cash Crops) – सुमारे 10%
कापूस, ऊस, तंबाखू, जूट.
या पिकांमधून उद्योगांना कच्चा माल मिळतो.

5) बागायती व भाजीपाला – सुमारे 5%
फळे, भाज्या, फुले.

भारतामधील शेती प्रामुख्याने मान्सूनवर अवलंबून आहे.
हरितक्रांतीनंतर गहू व तांदूळ उत्पादनात मोठी वाढ झाली.
पंजाब, हरियाणा, उत्तर प्रदेश – गहू
पश्चिम बंगाल, आंध्र प्रदेश – तांदूळ
महाराष्ट्र, गुजरात – कापूस

7) भारत आणि महाराष्ट्र क्षेत्रफळ

3.28 दशलक्ष चौ. K.M

3,07,713 चौ. K.M

O महाराष्ट्राचे क्षेत्रफळ :

* महाराष्ट्रचा क्षेत्रफळात भारतात = **तिसरा क्रमांक आहे.** 3,07,713 चौ.किमी आहे. (307.70 लाख हेक्टर)

1) राजस्थान	3,42,239 चौ.किमी.
2) मध्यप्रदेश	3,08,313 चौ.किमी.
3) महाराष्ट्र	3,07,713 चौ.किमी.

* सर्वात कमी क्षेत्रफळ (भारतात)
  1. गोवा : 3772 चौ.कि.मी.
  2. सिक्कीम

(भारताच्या एकूण क्षेत्रफळापैकी 9.36% क्षेत्रफळ महाराष्ट्राने व्यापले आहे.)

* महाराष्ट्र जरी क्षेत्रफळात तिसरा असला तरी **लोकसंख्येत मात्र दुसऱ्या** क्रमांकावर आहे.

1) UP	19 कोटी
2) MH	11 कोटी

* भारताची एकूण लोकसंख्या : 121 कोटी.
* महाराष्ट्राची एकूण लोकसंख्या : 11.24 कोटी

(भारताच्या 9.29% लोकसंख्या महाराष्ट्रात राहाते.)

O भारताचे क्षेत्रफळ :

- **भारत : क्षेत्रफळ** = 32, 87, 263 चौ.कि.मी. (जगाच्या = 2.42%)

↳(चीनच्या क्षेत्रफळाच्या 1/3 आहे.) → ***(राज्यसेवा मुख्य, 2014)***

(जगात भारताचा क्षेत्रफळात **7 वा** क्रमांक आहे. 1) रशिया, 2) कॅनडा, 3) चीन, 4) युएसए, 5) ब्राझील, 6) ऑस्ट्रेलिया)

7) भारत.

O भारत व महाराष्ट्राचे विस्तार :

महाराष्ट्र व भारत तूलनात्मक पाहू.

	महाराष्ट्र	भारत
पूर्व-पश्चिम विस्तार	800 km.	2933 km
दक्षिण-उत्तर विस्तार	720 km.	3214 km.
	महाराष्ट्राचा पूर्व-पश्चिम विस्तार दक्षिण-उत्तर विस्तारापेक्षा अधिक आहे.	भारताचा दक्षिण-उत्तर विस्तार हा पूर्व-पश्चिम विस्तारापेक्षा अधिक आहे.

सागरकिनारा : 720 किमीचा लाभला आहे

↓

1) रत्नागिरी : 237 किमी 2) रायगड : 122 किमी
3) सिंधूदुर्ग : 120 किमी 4) बृहंमुंबई : 114 किमी
5) पालघर : 102 किमी 6) ठाणे : 25 किमी

सागरी किनारा
- मुख्य भूमी = 6100 किमी
  - सर्वाधिक = गुजरात
  - सर्वात कमी = गोवा
- Total = 7517 km. (6100 + 1417km)
  - (7516.56) बेटांचा किनारा

Lokseva Academy

•

कोकण भागातील बॉक्साइट साठे अंदाजे किती मीटर उंच पठारावर आढळतात

1) 200-300 मीटर.   २) 300-600 मीटर   **३) 600-900** मीटर   ४) 900-1200 मीटर

कोकण किनारपट्टीजवळील सह्याद्री पर्वतरांगांमध्ये बॉक्साइटचे साठे प्रामुख्याने उंच सपाट (टेबललँड) पठारांवर आढळतात.

सामान्य भूगोलाच्या पुस्तकानुसार हे साठे साधारण 600 ते 900 मीटर उंचीच्या पठारांवर आढळतात. महाराष्ट्रातील रत्नागिरी, कोल्हापूर, सिंधुदुर्ग परिसरात अशा प्रकारचे बॉक्साइट साठे दिसून येतात.

•

2. लोहखनिज

- मुख्यत: **अर्कियन खडकात** आढळते.
- साठा : भारतातील एकूण 1346 कोटी टन साठ्यापैकी महाराष्ट्रात **20%** साठा आहे
- साठे : **चंद्रपूर, गडचिरोली, गोंदिया, नागपूर, सिंधूदुर्ग** या जिल्ह्यात आहे.
- उत्तम प्रकारचे खनिज **धारवाडच्या संघा खडकाशी** संबंधित असते – **'हेमेराईट'**
- **टॅकोनाइट** व **जांभा खडकात** लोहखनिज आढळते.
  - टॅकोनाइट ↓ **(चंद्रपूर, गडचिरोली, नागपूर, गोंदिया.)**
  - जांभा खडक → **रायगड, रत्नागिरी, कोल्हापूर, सिंधूदुर्ग, सातारा.**
- गडचिरोली जिल्ह्यात **'सुरजागड'** भागातील **साठे चांगल्या प्रतीचे** आहेत.

• चंद्रपूर	**असोला**	• नागपूर	**भिवापूर**
• गोंदिया	**खुर्शिपार**	• गडचिरोली	**सुरजागड**

- रेड्डी बंदरातून (सिंधुदुर्ग) **जपानला** लोह खनिज निर्यात होते.
- **लोह खनिजाचे प्रकार :**

1.	**हेमेटाइट**
2.	**मॅग्नेटाइट**
3.	**लिथोनाइट**
4.	**सिडेराइट.**

3. बॉक्साइट

- **जांभा खडकात बॉक्साइटचे साठे** आढळतात.
- बॉक्साइटचा उपयोग मुख्यत्वेकरून **अॅल्युमिनिअम निर्मितीसाठी** केला जातो.
- बॉक्साईट सिमेंट, लोखंड व पोलाद उत्पादनातही वापरतात.
- भारतातील एकूण उत्पादनांपैकी **21%** बॉक्साइटचे उत्पादन महाराष्ट्रात होते.
- साठा : **कोकण = कोल्हापूर, रत्नागिरी, सिंधूदुर्ग, ठाणे, पालघर, सातारा, सांगली.**
- **राज्यात** बॉक्साइटचे सुमारे **68 दशलक्ष** साठे असून ते **उच्च प्रतीचे** आहेत. (उत्पादनात **महाराष्ट्र प्रथम**)
- **कोल्हापूर** जिल्ह्यातील बॉक्साइट हे **इंडियन अॅल्युमिनिअम कंपनीच्या बेळगाव येथील अॅल्युमिनिअम कारखान्यात धातूनिर्मितीकरता उपयोगात आणले जाते.**
- **रायगड** जिल्ह्यातील **काही बॉक्साईट निर्यात** केले जाते.
- **मु. उपनगर** – बोरिवली, जोगेश्वरी, गोरेगाव भागातही **बॉक्साइटचे** साठे आहेत.
- **आढळ :**

• **सिंधुदुर्ग**	अंबोली घाटाचा परिसर
• **रत्नागिरी**	दापोली व मंडणगड तालूका
• **रायगड**	मुरूड, रोहा, श्रीवर्धन
• **सातारा** या जिल्ह्यातील साठे अल्प प्रमाणात व कनिष्ठ प्रतीचे असल्याने विशेष महत्त्वाचे नाहीत.	

4. क्रोमाइट

- **उपयोग** : **धातू उद्योग, किमती खड्यावर प्रक्रिया** करणारे उद्योग, **रसायन** उद्योग.
- साठा : भारतातील एकूण साठ्यापैकी महाराष्ट्रात **10%** साठा आहे.
- **आढळ :**

• **भंडारा** व **गोंदिया**	• **भंडारा – मौनी *(Mains - 2016)***
• **सिंधूदुर्ग** व **रत्नागिरी** ↓ **कणकवली, जानोली, बागदा.**	• **नागपूर – टाका**

5. चुनखडी

- ट्रव्हरटीन/काल्फ टुका, सागरातील शंख शिंपले.
- महाराष्ट्रात **9%** साठा आहे व भारताच्या तुलनेत **2%** उत्पादन होते.
- साठे : 4000 दशलक्ष टन (महाराष्ट्रात) **(प्रस्तर समुहाशी निगडीत.)**
- **विंध्ययन खडकात– यवतमाळ, गडचिरोली, चंद्रपूर.**
- **चंद्रपूर : वरोडा, राजूरा.**
- **यवतमाळ जिल्ह्यात** चुनखडीचे साठे सर्वात जास्त असून त्याचे अंदाजे साठे **2,900 दशलक्ष टन** आहेत.
  - ↳ राजूर, शिंदोला, चानकापरडोह.
- **इतर** : नांदेड, अहमदनगर, धुळे, नंदुरबार, पुणे, नगर, सांगली, सिंधुदुर्ग, रत्नागिरी, सातारा.

संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यानाचे एकूण क्षेत्रफळ किती आहे.?

१) 103.09 चौ. किमी २) 115.14 चौ. किमी ३) 113.02 चौ. किमी. ४) 105.10 चौ. किमी

♦ महाराष्ट्रातील राष्ट्रीय उद्याने ♦

1. ताडोबा राष्ट्रीय उद्यान

(पानझडीचे वन आहे)

- चंद्रपूर (ताडोबा अंधारी व्याघ्र प्रकल्प)
- **स्थापना :** 1955.
- महाराष्ट्रातील **पहिले राष्ट्रीय उद्यान आहे.**
- **क्षेत्र :** 115.14 चौ. किमी.
- अरण्यात **'ताडोबा'** नावाचा **आदिवासी देव** आहे त्यावरूनच त्याचे नामकरण झाले आहे.
- ताडोबात एक **विशाल सरोवर** आहे.
- ताडोबातील **मगरपालन केंद्र आशियातील उत्तम मगरपालन** केंद्र आहे.

2. नवेगाव राष्ट्रीय उद्यान

(गोंदिया)

एक सुंदर पक्षी संग्रहालयही आहे

- **राष्ट्रीय उद्यानाची स्थापना :** 22 नोव्हेंबर 1975.
- **क्षेत्र :** 133.88 **चौ. किमी.**
- **'नवेगाव बांध'** नावाचे विशाल सरोवर आहे.
- वनात– **बोदराईचे मंदीर** आहे. **बोदराई** ही आदिवासींची देवी आहे.
- बोद म्हणजे गवा. **गव्याचे राई म्हणजे बोदराई.**
- गोंदियातील **'अर्जुनी मोरगाव'** तालुक्यात आहे.
- पवनीचे अरण्यपूत्र **श्री माधवराव पाटील** यांच्या प्रयत्नाने स्थापना झाली.

3. पेंच (पंडित जवाहरलाल नेहरू राष्ट्रीय उद्यान)

व्याघ्र प्रकल्प (नागपूर)

- **राष्ट्रीय उद्यानाची स्थापना :** 1983.
- **क्षेत्र :** 259.71 **चौ. किमी.**
- **पेंच** नदीवर **'तोतलाडोह'** या ठिकाणी धरण बांधले आहे.
- 14 नोव्हेंबर 1990 रोजी **'पंडित जवाहरलाल नेहरू राष्ट्रीय उद्यान'** असे नामकरण करण्यात आले.
- पूर्वेस सातपूड्यातला उंच **गोलिया पहाड** आहे. हा नागपूर जिल्ह्यातील सर्वात उंच पहाड आहे.
- **पाणवठे :** **राणी डोह, लामण डोह, खारी तलाव, तोतला डोह.**

Lokseva Academy

•

4. संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यान
बोरिवली (मुंबई उपनगर व ठाणे)

- स्थापना : 4 फेब्रु. 1983
- एकूण क्षेत्र : 103.09 चौ. किमी
  - मुंबई उपनगर = 44.45 चौ.किमी.
  - ठाणे उपनगर = 58.64 चौ.किमी.
- 250 जातीचे पक्षी आहेत.

54 / 112

- या उद्यानात सदाहरित, निमसदाहरित, खारफूटी अशी 3 प्रकारची वृक्षवने आहेत.
- मुंबईला पाणीपूरवठा करणारी- तुळशी, पोवई हे दोन तलाव याच अरण्यात आहेत.
- मुख्य प्राणी : बिबळ्या वाघ.
- खडकात कोरलेल्या कान्हेरी लेणी पाहावयास मिळतात. (बौद्ध काळातील).

5. गुगामाळ राष्ट्रीय उद्यान
(अमरावती)

- राष्ट्रीय उद्यानाची स्थापना : 1974.
- क्षेत्र : 1288 चौ. किमी.
- मेळघाट व्याघ्र प्रकल्पाचे 308 चौ. कि.मी क्षेत्र अतिसंरक्षित क्षेत्र आहे; त्याला 'कोअर एरिया' म्हणतात.
- या परिसरातील झाडावर उडत्या खारीचा निवास आहे.

6. चांदोली राष्ट्रीय उद्यान

- राष्ट्रीय उद्यानाची स्थापना : 1985. (राष्ट्रीय उद्यानाचा दर्जा 2005 साली मिळाला.)
- क्षेत्रफळ : 317.67 चौ. किमी.
- वारणा नदीवर- चांदोली धरण बांधण्यात आले आहे.
- चार जिल्ह्यात विस्तारलेला आहे :

जिल्हे	समाविष्ट गावे
सांगली	19
सातारा	3
कोल्हापूर	9
रत्नागिरी	1

- या उद्यानात फुलपाखरांच्या विविध जाती आढळतात म्हणून यास फुलपाखरांचा स्वर्ग असे म्हटले जाते.

Lokseva Academy

पृथ्वीच्या केंद्रस्थानी सुमारे___ सेल्सिअस ते सेल्सिअस तापमान असते

१) 4000 ते 5000° से. **२) 55000** ते **6000°** से. 3) 3500 ते 1500° से ४) 6500 ते 7500° से

पृथ्वीच्या सर्वात आतल्या भागाला केंद्रभाग (Core) म्हणतात. हा भाग प्रामुख्याने लोह (Iron) व निकेल (Nickel) यापासून बनलेला आहे.

पृथ्वीच्या केंद्रस्थानी तापमान साधारण 5000°C ते 6000°C इतके असते.

हे तापमान सूर्याच्या पृष्ठभागाच्या तापमानाइतके मानले जाते.

🔹 इतके तापमान का असते?

पृथ्वीच्या निर्मितीवेळी तयार झालेली उष्णता

जड मूलद्रव्यांचे (लोह-निकेल) संकुचन

किरणोत्सर्गी मूलद्रव्यांचे विघटन

आत वाढणारा दाब

🔹 पृथ्वीच्या थरांनुसार तापमान

पृथ्वीचा त्रिज्या सुमारे 6371 कि.मी. आहे.

जसे आत जातो तसे तापमान वाढते.

साधारण दर 30–35 मीटर खोलीला 1°C तापमान वाढ होते (भू-औष्णिक दर – Geothermal Gradient).

🔹 केंद्रभागाचे दोन भाग

बाह्य केंद्र (Outer Core) – द्रवरूप, तापमान सुमारे 4000°C पेक्षा जास्त

आतला केंद्र (Inner Core) – घनरूप, तापमान सुमारे 5000–6000°C

याच उष्णतेमुळे ज्वालामुखी क्रिया, भूकंप व पृथ्वीतील हालचाली घडतात.

•

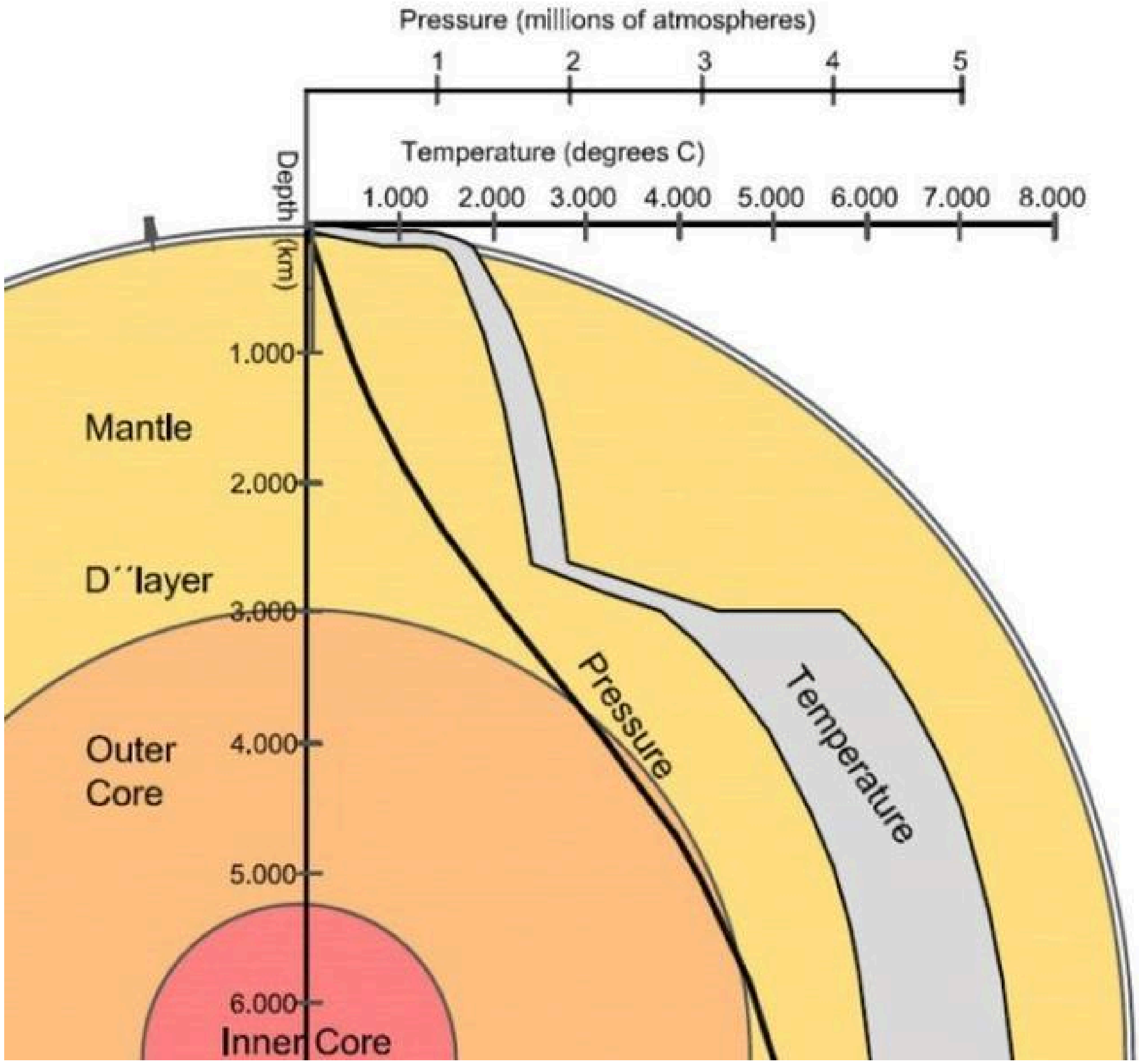
Pressure (millions of atmospheres)
1
2
3
4
5
Temperature (degrees C)
1.000
2.000
3.000
4.000
5.000
6.000
7.000
8.000
Depth (km)
1.000
2.000
3.000
4.000
5.000
6.000
Mantle
D´´layer
Outer Core
Inner Core
Pressure
Temperature

•

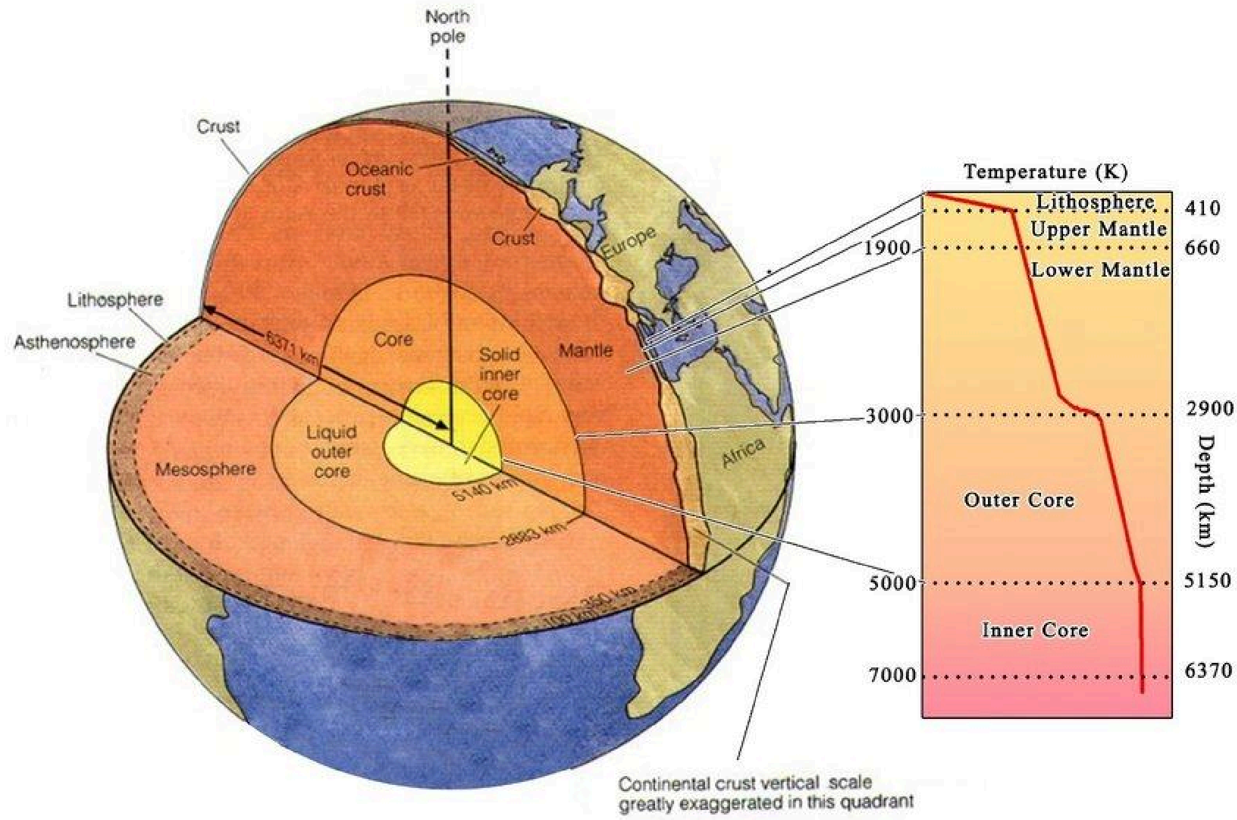

महाबळेश्वर या शिखराची उंची किती आहे?

१) 1353 मीटर २**) 1438** मीटर ३) 1646 मीटर ४) 1200 मीटर

•